
Boekbespreking

J.P.S. Fiselier, *Slachtoffers van delicten; een onderzoek naar verborgen criminaliteit*, Ars Aequi Libri, Utrecht, 1978.

In een tijd als de onze waarin m.n. grote politieke partijen en politie-organisaties nogal 'ns profijt trachten te trekken van angstgevoelens voor misdaad, er zelfs een hele industrie is ontstaan die deze gevoelens exploiteert, is het doordachte onderzoek van de Nijmeegse criminoloog J. Fiselier welgekomen. Behoedzaam wordt in deze doctoraatsstudie nl. gezocht naar een genuanceerd en gedegen antwoord op een aantal vragen die genoemde belanghebbenden zelf gewoonlijk 'vergeten' ... : met welke frequentie worden bevolkingsgroepen slachtoffer van verschillende vormen van (traditionele) criminaliteit? met welke frequentie doen slachtoffers van verschillende vormen van criminaliteit aangifte bij de politie en hoe kunnen variaties daarin worden verklaard? Hoe denkt de bevolking over criminaliteit en in welke mate voelt zij zich onveilig?

Het uiteindelijke resultaat van zulk een veelzijdig onderzoek is vanzelfsprekend niet in enkele regels weer te geven. De vermelding van enkele meer opmerkelijke algemene bevindingen moge de lezer van deze boekbespreking prikkelen tot lezing van het boek zelf! De omvang van de werkelijk gepleegde criminaliteit is circa zeven tot acht keer zo groot als de criminaliteit die door de politie wordt geregistreerd. Hierbij dient te worden bedacht dat van de criminaliteit die ter kennis komt van de politie, in méér dan de helft van de gevallen geen proces-verbaal wordt opgemaakt! Het aangiftepercentage per delict verschilt evenwel aanzienlijk. Deze variaties kunnen, wat de vermogensdelicten en de vernielingen betreft, ten dele worden toegeschreven aan verschillen in ernst. De belangrijkste andere factoren zijn de verwachtingen die men heeft ten aanzien van de reactie van de politie en ten aanzien van haar kans op succes bij het opsporen van de dader(s). Hierbij kan worden aangetekend dat ook degenen die zich positief opstellen t.a.v. de politie, denken dat deze gemakzuchtig is en/of geen tijd heeft, — en dat het vertrouwen in de inzet, de integriteit en de deskundigheid van de politie kleiner is naarmate men in 't verleden vaker als slachtoffer van delicten met haar in contact is geweest! Het overgrote deel van de gepleegde delicten is niet ernstig. Dat het met de angst voor misdaad onder de bevolking feitelijk heel erg meevalt, is dan ook niet verbazingwekkend. Wel leven er nogal sterke 'gevoelens van verontrusting en zorg', maar deze blijken weinig of niets te maken te hebben met de reële criminaliteitssituatie. Het behoeft, dunkt me, geen beoog dat bevindingen als deze in hoge mate relevant zijn voor het voeren van

een adequaat beleid inzake de bescherming van de burger tegen misdaad. Degenen die verantwoordelijk zijn voor dit beleid, zouden zich met name de beleidsoverwegingen, die Fiselier aan zijn onderzoek verbindt op 't stuk van de organisatie van het politieoptreden, moeten aantrekken.

De vermelde bevindingen geven ook aan dat het onderzoek van J. Fiselier hoogst relevant is voor wat met een mooi woord criminologische theorievorming kan worden genoemd. Immers, de afgelopen jaren werd het doen en laten van de (Nederlandse) criminologen in hoge mate beheerst door de belangstelling voor de reactie van de politie, het openbaar ministerie en andere instellingen op misdaad. De doorsnee-krantenlezer moet zelfs wel 'ns de indruk hebben gekregen dat voor criminologen misdaad enkel en alleen een politiek-justitiële constructie van verdacht allooi is en dat er alleen maar slachtoffers van de strafrechtspleging bestaan. De studie van J. Fiselier is een gelukkige correctie op deze bijzonder eenzijdige benadering. Met gebruikmaking van de waardevolle inzichten die onderzoek naar de institutionele reactie op misdaad ongetwijfeld heeft opgeleverd, poogt zij de misdaad, zoals die dagelijks in onze samenleving wordt gepleegd, weer in beeld te brengen en verschaft zij een waardevolle kijk op de rol die de burgers zelf spelen in het op gang brengen van het strafproces. Konden deze als slachtoffers van misdaad nimmer rekenen op veel belangstelling van de zijde van criminologen, als tussenpersonen tussen gepleegde misdaad en politie/justitie bleven zij ook in het sociale-reaktie-perspectief vrijwel geheel buiten beschouwing.

J. Fiselier is er echter in geslaagd belangrijke, ten onrechte verwaarloosde aspecten van de wisselwerking die tussen de 3 componenten bestaat, in zijn onderzoek op een begripvolle manier zichtbaar te maken. Op zichzelf getuigt dit trouwens nog het best van de criminologische evenwichtigheid en het maatschappelijk realisme die dit onderzoek sieren.

Daarenboven dient nog te worden gewezen op het methodologische en methodisch-technische belang van deze studie. Vanuit methodologisch standpunt is het met name interessant dat de lezer van *Slachtoffers van delicten* mee kan maken hoe het onderzoek feitelijk is verlopen. De auteur beschrijft immers niet alleen uitvoerig de keuzeproblemen die zich in methodisch-technisch opzicht telkens voordeden, maar hij schetst in grote lijnen ook de wederwaardigheden van het onderzoek in z'n geheel. Is deze wetenschappelijke integriteit op zich al een verdienste, zij laat tegelijk ook enigmatische zien hoe onwettelijk de gangbare instructieboeken voor methoden en technieken van onderzoek, gewoonlijk gebaseerd op 't simpele schema van probleem – hypothese – onderzoek – probleem, zijn. Dat de auteur bij de presentatie van bepaalde onderdelen van het onderzoek haast op 'n krampachtige manier toch nog vasthoudt aan dit onwettelijke schema, maakt natuurlijk dat deze studie in methodologisch opzicht wat tweeslachtig is. De methodische verdienste van deze studie is gelegen in de verrijking van het bestaande instrumentarium om waardevolle criminele statistieken te produceren en bestaande statistieken te evalueren.

Boekbespreking

Tenslotte nog 2 negatieve kanttekeningen. Ten eerste moet n.m.m. de vanzelfsprekendheid worden aangevochten waarmee alleen de meer traditionele vormen van misdaad zijn betrokken in het onderzoek. Was het maatschappelijk en criminologisch niet belangrijk geweest om b.v. ook eigentijdse vormen van economische en fiscale misdaad op te nemen? Met welke frequentie worden bevolkingsgroepen slachtoffer van deze misdaad? Hoe wordt deze misdaad door de bevolking beoordeeld? Welke rol speelt de burger hier bij het op gang brengen van het strafproces? Hoe (re)ageren de betrokken speciale politiediensten? Het tweede punt betreft de presentatie van het onderzoek. Men mag 't iemand die 't aandurft om een complex onderwerp op 'n methodisch-technisch gedegen manier te onderzoeken, niet aanwrijven dat zijn rapport zich niet laat lezen als een boeiende roman. Maar deels door de overdaad aan technisch jargon en deels door een tekort aan 'gewoon' commentaar en 'gewone' verbindende teksten tussen de talrijke onderdelen van het rapport stelt *J. Fiselier* de lezers van zijn werk toch nogal op de proef. Dit zal jammer genoeg de verbreiding van de bevindingen en de voorstellen van de auteur buiten het enge kringetje van vakgenoten belemmeren.

C. Fijnaut.